

УДК [94 : 061.2-055.2] (477) «1917/1938»
DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2023.2.200>

Ірина Міронова, Єлизавета Смишляєва*

ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖІНОЧОГО ТОВАРИСТВА «СОЮЗ УКРАЇНОК» (1917–1938 рр.)

Анотація: *Стаття розкриває одну з важливих сторінок товариства «Союз українок» – просвітницьку діяльність серед жіноцтва та молоді в Україні. Просвітницька діяльність проводилася у таких напрямках: відкриття освітніх і спеціалізованих курсів для жінок і молоді; читання лекцій; видання часописів; організація дитячих садків; відкриття бібліотек, хорів, ансамблів народних танців; проведення народних свят, вечорів, концертів і театральних вистав. Головними просвітницькими завданнями товариства було піднесення культурного та духовного рівня молоді, поширення освіти серед українського жіноцтва.*

Окрему увагу приділено Українському Жіночому Конгресу 1934 р., який закликав українців до національного об'єднання та створення «Світового союзу українок». Встановлено, що проведені заходи сприяли підвищенню освітнього та культурного рівня українських жінок і молоді, заохочували їх до саморозвитку та добровільного залучення до суспільної праці.

Ключові слова: «Союз українок», жіночий рух, просвітництво, філії, гуртки, курси, Український Жіночий Конгрес

Перші жіночі організації в Україні з'явилися наприкінці XIX ст. Поштовхом до цього стало поширення ідей загальноєвропейського жіночого руху в поєднанні з низкою соціальних рухів, які очолювали та в яких брали участь жінки. Це були рухи проти дискримінаційних соціальних звичаїв і законів щодо жінок, формування жіночих організацій для підтримки громадської активності жінок і перегляд патріархальних стереотипів щодо гендерних ролей у суспільстві.

У сучасному українському суспільстві представники громадських, політичних і релігійних організацій все частіше залучаються до освітньої сфери. Тому вивчення просвітницького досвіду різних організацій у минулому допомагає зрозуміти становлення освітніх процесів в окремих регіонах України та впровадження кращих педагогічних моделей у практику вчителів і громадських активістів сьогодні.

«Союз українок» – жіноча організація, заснована в 1917 р. у Львові. Після ліквідації та заборони радянською владою «Союзу українок» в 1939 р., вона змогла відновити свою діяльність лише у 1989 р. і діє до сьогодні. Сучасна організація ставить за мету «ведення просвітницької роботи з історії, культури, моралі, етики, релігії та сучасного життя, виховання дітей у християнсько-національному дусі, соціальний захист української жінки,

---

* Міронова Ірина Сергіївна – докторка історичних наук, професорка, завідувачка кафедри історії Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Миколаїв, Україна);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3039-742X>; e-mail: ya.irina761@gmail.com

Смишляєва Єлизавета Анатоліївна – магістр історії, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Миколаїв, Україна); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2048-4783>; e-mail: lizokacro01@gmail.com

формування національної свідомості, громадянської активності та піднесення духовності жіноцтва України»¹.

Питання становлення та розвитку жіночого руху в Україні досліджують сучасні вітчизняні науковці О. Кобельська, О. Марчук, І. Федоришин, В. Деревінський, К. Дорохова й ін. Зокрема, О. Кобельська дослідила педагогічно-просвітницьку діяльність Василянок і Марійських дружин наприкінці XIX – у першій половині XX ст.² О. Марчук у своїй праці «Просвітницька діяльність «Союзу українок» на Волині на початку XX століття»³ висвітлила просвітницьку діяльність волинського відділення цього товариства та охарактеризувала постулати статуту жіночої організації. У статті І. Федоришин «Діяльність філій і кружків «Союзу українок» на Товмаччині (1925-1939 рр.)»⁴ досліджено роботу філій і гуртків союзу у зазначеному регіоні. В. Деревінський, за матеріалами часопису «Жіноча доля», проаналізував культурно-просвітницьку діяльність «Союзу українок» у 1920-1930-х рр.⁵ Також діяльність цього товариства на шпальтах газети «Діло» досліджували К. Дорохова та І. Міронова⁶. Незважаючи на наявну історіографічну базу, проблема просвітницької діяльності жіночого товариства «Союз Українок» у 1917-1938 рр. потребує більш детального висвітлення.

Метою статті є дослідження просвітницької діяльності «Союзу українок» у 1917-1938 рр. та аналіз доцільності використання досвіду цього товариства у вихованні сучасного підростаючого покоління України. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких наукових завдань: виокремити основні напрямки просвітницької діяльності «Союзу українок»; висвітлити внесок товариства у просвітництво жінок та виховний процес молоді України.

Історія «Союзу українок» почалась 21 лютого 1917 р. Цього дня, за ініціативою «Кружка імені Ганни Барвінок», відбувся з'їзд львівських жінок. Його учасниці вирішили створити розгалужене товариство з центром у Львові, метою якого було підвищення освітнього та культурного рівня українських жінок, заохочення їх до саморозвитку, ініціативи та громадської діяльності, боротьби за рівноправність і незалежність жінок, досягнення незалежності жіночих організацій. Головне управління «Союзу українок» у м. Львів заклиало жінок створювати в кожному населеному пункті Східної Галичини гуртки, філії та жіночі групи при товаристві «Просвіта» для зустрічей, свят, розваг, читання книжок і газет. Разом з товариствами «Просвіта» і «Сільський господар», «Союз українок» організував кулінарні курси, курси шиття, килимарства, вишивання, зразкових домогосподарок, а також освітні курси для господинь.

---

¹ Піяр Т. Наша доля – Союз українок. Рівне: Волинські обереги, 2012. С. 5.

² Кобельська О.М. Педагогічно-просвітницька праця монахинь Василянок та Марійських дружин (кінець XIX – перша половина XX століття) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2005. № 1. С. 65-70.

³ Марчук О.О. «Просвітницька діяльність «Союзу українок» на Волині на початку XX століття» // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 2014. Вип. 2. С. 117-124.

⁴ Федоришин І.В. Діяльність філій і кружків «Союзу українок» на Товмаччині (1925-1939 рр.) // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис (Івано-Франківськ). 2020. № 33. С. 113-125.

⁵ Деревінський В., Капінос А. Культурно-просвітницька діяльність «Союзу українок» в 1920-1930-х рр. (за матеріалами часопису «Жіноча доля») // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Серія: Історичні науки. 2020. № 30. С. 142-155.

⁶ Дорохова К.А., Міронова І.С. Діяльність товариства «Союз Українок» на шпальтах газети «Діло» // Молодий вчений. 2022. № 12 (112). С. 34-40.

21 лютого 1917 р. на зборах «Громади» було прийнято статут і назву «Союз українок». Першою його головою стала Єва Макарушка. Організація мала трирівневу структуру, яка складалася з «центру» у Львові, «філій» у містах і містечках та «гуртків» у селах. Але польська влада обмежила сферу діяльності товариства лише територією Галичини.

На початку 1920-х рр. діяльність «Союзу українок» була спрямована на відновлення руїн воєнного часу й організаційну роботу, а згодом – на залучення до товариства сільського жіноцтва та поглиблення змісту його діяльності. Головними просвітницькими завданнями феміністичної організації було піднесення культурного та духовного рівня тогочасної молоді, прищеплення молодому поколінню національно-патріотичних ідеалів, виховання національно свідомої особистості, готової захищати Україну, берегти та примножувати її звичаї, традиції та національну культурну спадщину, адже «жінки постановили працювати над підвищенням національної свідомості земляків, зокрема молоді, залучати її до активної громадської роботи; основна мета патріоток – виростити свідому зміну, яка б без вагань стала на боротьбу за волю рідної землі»⁷.

У Статуті «Союзу українок» вказувалося, що просвітницька місія була головною у роботі усіх відділень. У ньому чітко окреслено основні напрямки діяльності членів товариства: «Секції мають дбати про найширшу освіту і товариське життя українського жіноцтва через збори, наукові відчити, бібліотеки, читальні, театральні вистави, концерти, вечорниці, видавати часописи; засновувати дитячі захорони, вакаційні оселі, бурси для убогої молоді, курси для неграмотних; засновувати школи і курси із обсягу жіночого господарства і домашнього жіночого промислу; заохочувати жіноцтво до просвіти і науки; засновувати філії та кружки по містах і селах Волинського воєводства»⁸.

Основними напрямками просвітницької діяльності товариства були: відкриття освітніх і спеціалізованих курсів для жінок і молоді; читання лекцій; видання часописів; організація дитячих садків; відкриття дитячих бібліотек, хорів, ансамблів народних танців; проведення народних свят, вечорів, концертів і театральних вистав.

Для виконання поставлених завдань і підготовки кадрів Центральний секретаріат «Союзу українок» організував низку курсів: п'ятимісячні курси у Львові в 1927 р. (викладач О. Липель), у м. Коршеві в 1929 р. (у співпраці з товариством «Сільський господар»), організаційний вишкіл у Львові в 1932 р. У 1937 р. було також створено курс народної освіти. Програма курсів включала ознайомлення з філософією «Союзу українок» та ідеєю кооперації, організацію дитячих садків, ведення домашнього господарства та садівництва, а також основи гігієни. Випускниці цих курсів (понад 200) працювали переважно у філіях «Союзу українок», зробили значний внесок у соціальний та економічний розвиток міського та сільського жіноцтва, а також організували (часто разом з іншими товариствами) спеціалізовані курси. Так, у 1937 р. було проведено 177 таких курсів, із них: 81 – з кулінарії, 13 – з хатньої роботи, 53 – із в'язання, 21 – з шиття та 7 – з вишивання). Постійним інструкторам часто допомагали секції учениць (у головному та філіяльних осередках).

«Союз Українок» часто давав у газеті «Діло» оголошення про набір на різноманітні курси для жінок, що хотіли опанувати певну професію або стати інструкторами при самому товаристві. Наприклад, ось оголошення про проведення практичних інструкторських

---

⁷ Піяр Т. Вказ. пр. С. 144.

⁸ Марчук О.О. Вказ. пр. С. 120.

курсів: «Приватний інструкторський курс для безробітних абітурієнтів учительських семінарій і гімназій. До навчання різних предметів запросив відділ «Союзу українок» найкращих робітників на народній ниві. Він обнімав: науку крою і шиття, домашнє господарство, городництво і куховарство, організацію жіноцтва, культурно-просвітню працю, гігієну, кооперацію, Рідну Школу»⁹.

Значний внесок у розвиток просвітницької роботи серед молоді зробили окремі філії «Союзу українок». Зокрема, у 1932 р. українське жіноцтво м. Рівного проводило такі заходи, як: курси вишивання, відкриття хору, ансамблю народного танцю, підготовка до вистави «Зачарований скарб», організація Свята матері та Новорічної ялинки¹⁰.

Задля збереження української народної культурної традиції членкині «Союзу українок» відвідували різноманітні урочисті відкриття, виставки, літературні вечори та самі активно займалися організацією свят, наприклад, «Дня селянки». Його влаштували філії товариства у своїх громадах, переважно улітку. Так, у 1936 р. в такому повітовому святі в м. Радехові (Львівська область) 28 червня взяло участь близько 6-7 тис. осіб: «На переді йшла радехівська Філія у прегарних народних строях і дві оркестри, далі чвірками усе жіноцтво та громадянство»¹¹. 5 липня це ж свято провели в Чорткові (Тернопільська область). У пресі його охрестили «великою національною маніфестацією цілого чортківського повіту»¹². Почесними гостями були М. Рудницька та О. Кисілевська. В урочистому дійстві взяло участь понад 600 жінок, які представляли 18 гуртків Чортківського повіту. На святі виступили 300 молодих дівчат, убраних у гарний народний одяг, звідусіль лунала музика та пісні. Навіть було проведено інсценізоване подільське весілля, виконане гуртками «Союзу Українок» з Джурина й Базару.

Освітня діяльність «Союзу українок» проваджувалася через організацію та проведення освітніх курсів, різноманітних лекцій, нарад та виступів для її членів. Видатним був курс вишколу для організаторок та інструкторок товариства, організований з 15 січня до 30 квітня 1937 р. у Львові. Головними завданнями цього курсу ставилося підготувати курсанток до організаційної, культурно-освітньої та господарської праці у філіях і гуртках «Союзу українок», а також до їх виховної праці серед дітей у позашкільних гуртках.

Після закінчення курсу на шпальтах газети «Діло» писалося про його результати: «...На курсі викладали такі предмети: історію українських визвольних змагань, сучасне положення всіх українських земель та еміграції, громадські установи та українські політичні партії, етнографію українських земель з окремими узглядненнями народного мистецтва, практичне знання законодавства адміністративного і шкільного, етика громадського життя, культура й естетика щоденного життя, жінка в українському письменстві і мистецтві, історію українського жіночого руху, головні проблеми фемінізму, ідеологію Союзу Українок, організація С.У. та різні ділянки його праці, ведення гуртків доросту при філіях і кружках С.У., кооперація. На курс записалося 20 учасниць, а скінчило його 18 (15 з краю, в цьому одна з Волині і три зі Львова)»¹³.

---

⁹ З життя наших установ. Практичний інструкторський курс «Союзу Українок» у Львові // Діло. 1927. № 155. С. 4.

¹⁰ Марчук О.О. Вказ. пр. С. 123.

¹¹ Свята з краю. Посвячення прапору і «День селянки» в Радефові // Діло. 1936. № 147. С. 3.

¹² Свята з краю. День селянки в Чорткові // Діло. 1936. № 153. С. 4.

¹³ Закінчення курсу громадського вишколу в Союзі Українок // Діло. 1937. № 4. С. 4.

Індивідуальні заходи включали: по-перше, поширення кооперативної свідомості серед сільських жінок, навчання сільських домогосподарок (філії та гуртки «Союзу українок» опікувалися літніми дитячими садками, організованими «Рідною школою», проводили підготовчу та допоміжну роботу; у 1923 р. за ініціативою управи «Союзу українок» було створено кооператив «Українське народне мистецтво» для розвитку народної творчості; з 1935 р. існувало товариство «Сільський господар»); по-друге, просвітницька діяльність («Союз українок» організовував літературні вечори, реферати, виставки та різноманітні ювілейні святкування). За допомогою лідерів ця діяльність все більше поширювалася. У березні-травні 1933 р. члени культурно-освітньої секції щонеділі проводили спеціальні збори, на яких виступали з доповідями та читали реферати на освітні та культурні теми. Того ж року, за сприяння «Союзу українок» у м. Рівне було відкрито дитячу бібліотеку, яку регулярно відвідувала 51 особа, а також створено дитячий садок, який відвідувало 69 дітей. Вже у 1936 р. бібліотеки працювали у 36 філіях та 203 гуртках. Водночас, при читальнях діяло 145 гуртків для дівчат віком 14-18 років, до програм яких входили українознавство, основні відомості про кооперацію, народну творчість та хатне господарство¹⁴.

У 1922 р. «Союз українок» почав видавати свій перший часопис «Жіночий вісник». Журнал публікував програмні документи організації та цікаві матеріали на суспільно-політичні теми. Редакторкою була Мілена Рудницька, а постійними авторками публікацій – О. Кисілевська, М. Білецька, О. Коренцева, І. Герасимович, Н. Суворовцева, Є. Макарушка.

Систематична та детальна інформація з організаційних питань діяльності «Союзу українок» стала доступною після виходу у світ їхнього видання «Жіноча доля» (за редакцією Олени Кисілевської). У 1929 р. було відкрито постійну рубрику «Вісті з «Союзу українок»», де публікувалися постанови та звіти філій¹⁵.

Інформація про щорічні з'їзди союзу була досить насичена, друкувалось багато звітів з кожного реферату та резолюції. У протоколах засідань членів організації можна простежити конкретну освітню та просвітницьку діяльність «Союзу українок». Наприклад, прочитуємо резолюції, ухвалені загальними зборами товариства, які відбулися 8 та 9 травня 1933 р. у Львові:

«Загальні Збори Союзу українок вважають найважливішим завданням в організаційній діяльності на черговий рік поглиблення організаційної сітки через:

1. Скріплення зв'язків між Кругами і Філіями Союзу українок з одного боку та Філіями і Централєю – з другого.
2. Через налагодження діло- та книговодства у Філіях і Кругах.
3. Через районні міжфіліальні з'їзди, для обміну думок про методи організаційної праці.

Загальні Збори Союзу українок, навіязуючи до давніх традицій жіночих товариств та започаткованої праці окремого реферату для справ народного мистецтва при Г.В., рішають:

1. Оживити серед жіноцтва зацікавлення народним мистецтвом при допомозі рефератів, виставок і т.п.

---

¹⁴ Марчук О.О. Вказ. пр. С. 119.

¹⁵ Кочкодан В. Організаційна діяльність українських жіночих товариств Східної Галичини на сторінках регіональної преси (1887-1939 рр.) // Емінак. 2019. № 3 (27). С. 130-142.

2. Зберігати серед сільського жіноцтва місцеву народну ношу, там де вона ще захована, та пропагувати її в сталевих зразках (бодай як світочний одяг) серед жіноцтва усіх шарів нашої суспільності.

3. Виготовити при допомозі Філій і Кружків Союзу українок оригінальну збірку предметів народної творчості для науково-музейних цілей»¹⁶.

«Союз українок» був зацікавлений у відкритті нових дитячих садків. На думку членів союзу, в дитячих садках діти вчилися спілкуватися з однолітками, отримували належне духовне виховання, а матері могли займатися домашніми справами і одночасно брати участь у культурних заходах. На загальних зборах 27 травня 1927 р. було прийнято рішення про негайне зарахування дітей до садочка.

Зазначимо, що 18 червня 1927 р. дитячий садок у м. Рівному відкрили члени «Союзу українок», які придбали для дітей іграшки, парти та стільці. А в 1936 р. «філія «Союзу українок» у Калуші уладила дитячий садок у середмісті (Торговиця), що його веде кваліфікована провідниця садків п. Гана Кармазинівна. По деяких селах роблять заходи кружків «Рідної школи» відкрити садки від червня ц. р.»¹⁷.

Важливою сторінкою не лише в історії «Союзу українок», але й в історії жіночого руху загалом став Український Жіночий Конгрес, який з 22 червня 1934 р. був головною темою для обговорення на шпальтах газет та журналів. Про нього згадували щодня, підкреслюючи, що це важлива подія не лише для жіночого руху, але й для української нації в цілому. Так, у статтях «Жіночої долі» відзначалося про прибуття гостей і делегатів у перший день, а також про те, що в усіх церквах Станіслава відбулися богослужіння. Конгрес і після свого закінчення перебував на перших шпальтах газет, отримавши від них різну оцінку. Насамперед, про нього згадували такі жіночі видання: «Жіноча доля», «Жіноча воля» й ін. Наприклад, власне «Враження з Українського Жіночого Конгресу в Станіславі» авторка З. Мірна закінчувала так: «Уперед! Хай кожен знає, що українське жіноцтво не складе своєї зброї, аж доки спільними зусиллями зі своїми братами-чоловіками не виведе українського народу на переможний шлях української держави»¹⁸.

Варто зазначити, що над підготовкою конгресу брали активну участь жінки Товмацької та Тисменицької філій союзу, які приймали участь у конференції з організації та проведенні майбутніх з'їздів разом з представницями філій зі Станіслава, Калуша, Надвірної, Галича та Делятина. «У рамках проведення Українського жіночого конгресу відбулася урочиста хода за участю 2 500 сільських жінок, а опісля 1500 дівчат під звуки української пісні виконали вправи з вінками й серпами. Також було організовано виставку зразків промислів, мистецтва, народної носі та інших виробів. Філії та гуртки «Союзу українок» Товмаччини брали активну участь в експонуванні елементів одягу та домашнього декору свого етнографічного регіону. Так, Тисменицька філія демонструвала делегаткам з'їзду давній міщанський «стрих» (горище), дві ляльки-манекени в міщанському й весільному одностроях, а Товмацька філія – верети, пошевки (пішевки), скатертини, ручники (рушники), запаски, пояс, киптар, зразки вишивок»¹⁹.

---

¹⁶ Життя нашого зорганізованого жіноцтва // Діло. 1933. № 126. С. 3.

¹⁷ Дописи. Калуш // Діло. 1936. № 102. С. 7.

¹⁸ Мірна З. Враження з Українського Жіночого Конгресу в Станіславі // Жіноча доля. 1934. Ч. 84 (червень). С. 1.

¹⁹ Федоришин І.В. Вказ. пр. С. 115.

У Станіславові, в приміщенні Українського товариства «Сокіл», зібралися 545 делегаток зі Східної Галичини, 43 представниці жіночих організацій з Полісся, Волині, Холмщини, Буковини, Закарпаття та Бессарабії, а також українки з Канади, США, Чехії, Німеччини, представниці емігранток «Великої України», «Міжнародної жіночої ліги миру і свободи», «Союзу українок Америки», «Союзу українських емігранток», «Союзу українських жінок Румунії» й ін. У Конгресі взяли участь лідери різних регіональних організацій, зокрема, представники українського парламенту та посол Володимир Загайкевич від партії УНДО, Іван Брик від товариства «Просвіта», сенатор Юліан Павликовський від Союзу Українських Кооперативів, від товариства «Рідна Школа» – Іван Галуцинський, від товариства «Сільський Господар» – інженер Андрій Палій, від білоруського народу – посол Фабіан Яремич, представники української, польської та німецької преси.

На з'їзді розглядалися питання історії України та визвольних змагань, історії жіночого руху, ролі жінок у збереженні мови, народної пісні та релігії, становища жінок і дітей в радянській Україні, культурно-просвітницької діяльності жінок, ролі жінок у дошкільному та шкільному вихованні, фізичному вихованні та спорті, кооперації, домашній та сільськогосподарській праці, економічній незалежності сучасної жінки тощо. Було представлено двадцять одну доповідь на ці теми. Резолюція Конгресу закликала українців до національного об'єднання, а політиків – до побудови миру між політичними партіями. Учасники конгресу ухвалили рішення про створення «Світового союзу українок», який був заснований у 1937 р. і об'єднав усі жіночі організації, а також про видання журналу «Жінка» (виходив у Львові в 1935-1939 рр.)²⁰.

Під час проведення «Свята селянки» до роботи Конгресу долучилися тисячі учасниць і гостей із сільської місцевості. «Філія «Союзу українок» у Радехові влаштувала 28 червня повітове свято своєї організації, а саме «День Селянки» та посвячення прапору. Прегарна погода сприяла святові. «День Селянки» випав величаво, бо взяло у ньому участь 6 000–7 000 народу. Не тільки організовані кружки «Союзу українок», але й великі маси цілої Радехівщини взяли в ньому участь»²¹.

Узагалі, філії «Союзу українок» зробили значний внесок у розвиток жіночого феміністичного руху, зокрема, у проведенні просвітницької діяльності. Так, у 1936 р. «заходом кружка «Союзу Українок» у Делятині відбулося спільне свячене дня 3 цього місяця в саях Українбанку. Зайшлося близько 50 осіб, найповажніших громадян нашого міста... Голова «Союзу Українок» пані Навроцька короткою промовою привітала гостей і членів Товариства. Під час свяченого співав мужський і дівчий хор читальні «Просвіта» в Делятині великодні та народні пісні. Слід підкреслити, що це одна з дальших удатних імпрез «Союзу Українок», який в останнім часі розвиває живу акцію над зміцненням товариського життя та над піднесенням освіти своїх членів»²².

На Товмаччині філії «Союзу українок» діяли у Товмачі, Тисмениці та Отинії, кожна з яких функціонувала як самостійна організація. Культурно-просвітницька діяльність цих філій була дуже активною. Вона включала щотижневі лекції на соціальні та культурні теми, благодійні акції зі збору коштів, організацію національних свят, концертів та розваг. Так, у

---

²⁰ Ibid. С. 116.

²¹ Свята в краю. Посвячення прапору і «День селянки» в Радефові // Діло. 1936. № 147. С. 3.

²² Дописи. Калуш // Діло. 1936. № 102. С. 8.

1933 р. Товмацька філія «Союзу українок» організувала збір коштів для бідних мешканців містечка та околиць, продаючи біля церкви «шутки» (пальмові гілки), прикрашені синьо-жовтими стрічками, а також організувала аматорські вистави у Товмачі та селі Петрилів, виручені кошти від яких пішли на допомогу селянської бурси імені М. Шашкевича у м. Товмач²³.

З нагоди вшанування пам'яті видатних українських літературних діячів тисменицький осередок «Союзу українок» влаштував аналогічні урочисті зустрічі на честь Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, О. Кобилянської, Н. Кобринської²⁴.

В Отинії філія «Союзу українок» була створена у 1933 р., але перші три роки вона не діяла активно. На загальних зборах 6 грудня 1936 р. було обрано нових керівників (голова – Олена Нейлюк, секретарка – Марія Камінська), складено плани культурно-просвітницької діяльності та запроваджено недільні зустрічі. У 1937 р. філія організувала чотириденні курси кравецтва, народної вишивки, шиття та народних танців, у яких взяли участь 15 жінок. Того ж року організовано гуртки доросту при бібліотеках у селах Виноград, Ворона та Гостів²⁵.

У 1930-х рр. «Союз українок» налічував близько 60 тис. членкинь і був однією із найбільших жіночих організацій в Європі²⁶. Але в 1938 р. польська влада заборонила його діяльність²⁷.

Отже, членкині «Союзу українок» зробили вагомий внесок у просвітництво жінок та молоді в Україні. Через організацію лекцій, народних свят, концертів і театральних вистав, проведення різноманітних освітніх та спеціалізованих курсів, заснування дитячих садків, підтримку навчальних закладів, створення бібліотек та гуртків, «Союз українок» намагався підвищити освітній та культурний рівень українських жінок і молоді, заохотити їх до саморозвитку та добровільного залучення до суспільної праці. Водночас організація боролася за рівноправність і незалежність жінок, а також за здобуття жіночими організаціями незалежного статусу.

Досвід «Союзу українок» у проведенні просвітницької діяльності варто використовувати в освітній сфері та громадській роботі вже сьогодні. В установах та державних органах треба більше реалізувати наступні ініціативи:

- підтримувати дітей з малозабезпечених сімей і розробити систему пілг для них;
- підвищувати рівень освіти для обдарованих дітей;
- проводити різноманітні просвітницькі заходи для учнів шкіл та юнацької молоді;
- акцентувати увагу на вихованні патріотизму, що є надважливим у наш час;
- пропагувати просвітництво серед молоді та дорослого покоління (проводити курси, влаштовувати тренінги, відкривати нові секції).

---

²³ Федоришин І.В. Вказ. пр. С. 124.

²⁴ Андрухів І., Гаврилюк С. Тисмениця. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2008. С. 259-262.

²⁵ Федоришин І.В. Вказ. пр. С. 117.

²⁶ Дорохова К.А., Міронова І.С. Вказ. пр. С. 39.

²⁷ Розв'язання Союзу Українок // Діло. 1938. № 147. С. 1.

Iryna Mironova, Yelyzaveta Smyshliaieva

**Educational Activities of the Women's Society «Ukrainian Women's Union»
(1917-1938)**

Abstract: The article reveals one of the most important pages of the «Ukrainian Women's Union» society – educational activities among women and youth in Ukraine. Educational activities were carried out in the following areas: opening educational and specialised courses for women and youth; lecturing; publishing magazines; organising kindergartens; opening libraries, choirs, folk dance ensembles; holding folk festivals, evenings, concerts and theatre performances. The main educational objectives of the society were to raise the cultural and spiritual level of young people and to spread education among Ukrainian women.

It is noted that one of the main activities of the educational activities of the «Ukrainian Women's Union» was a training course for organisers and instructors of the society, organised in 1937 in Lviv, the main tasks of which were to prepare cadets for organisational, cultural, educational and economic work in the branches and circles of the society, as well as for their educational work among children in extracurricular clubs.

It is noted that a significant contribution to the development of educational work among women and youth in Galicia was made by individual branches of the «Ukrainian Women's Union», in particular, Ukrainian women in the cities of Rivne, Radekhiv, Kalush, Stanislaviv, Halych, Chortkiv, and others. The role of the magazines «Women's Bulletin» and «Women's Fate» in spreading the educational activities and ideas of feminism of the society is determined.

Particular attention is paid to the Ukrainian Women's Congress of 1934, which called on Ukrainians to unite nationally and create the «World Ukrainian Women's Union». It is established that these events contributed to raising the educational and cultural level of Ukrainian women and youth, encouraged them to self-development and voluntary involvement in public work.

Keywords: «Ukrainian Women's Union», women's movement, education, branches, circles, courses, Ukrainian Women's Congress